

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 26.10.2020
Kabul Tarihi / Date Accepted : 06.08.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 15.12.2021

<https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021..-816305>

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ AKTİF YURTTAŞLIK ÖZ YETERLİKLERİ VE MİLLİ DEĞERLERİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Salih USLU¹, Şükran GEÇGEL²

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın yöntemi tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde öğrenim görmekte olan ve gönüllülük esasına göre veri toplama araçlarını dolduran 263 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde cinsiyet, sınıf, siyasi üyelik durumu, siyasi yayın organlarını takip etme durumları ve sosyal sorumluluk projelerine katılım durumu değişkenleri için bağımsız t-testi, sınıf değişkeninde ise One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasında pozitif yönde çok düşük ve düşük düzeyli anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri cinsiyet, sınıf, siyasi üyelik durumu, siyasi yayın organlarını takip etme durumları ve sosyal sorumluluk projelerine katılım durumu ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular alanyazında yer alan ilgili çalışmalarla karşılaştırılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, aktif yurttaşlık, değer, milli değer

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES ACTIVE CITIZENSHIP SELF EFFICACIES AND THEIR ATTITUDES TOWARDS TEACHING NATIONAL VALUES

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship between social studies teacher candidates' active citizenship self-efficacy and attitudes towards teaching national values. The method of the research is structured in relational scanning model which is one of the scanning models. The sample group of the study consists of 263 social studies teacher candidates who were studying at Niğde Ömer Halisdemir University in the 2018-2019 academic year and filled out the data collection tools on a voluntary basis. In the analysis of the research data, independent t-test was used for the variables of gender, class, political membership status, following the political media and participation in social responsibility projects, and the One-Way ANOVA test was used for the class variable. As a result of the research, it was concluded that there is a very low and low level significant positive relationship between social studies teacher candidates' active citizenship self-efficacy and their attitudes towards teaching national values. When the active citizenship self-efficacy of social studies teacher candidates is examined in terms of gender, class, political membership status, their status of following political media organs, their participation in social responsibility projects and their attitudes towards teaching national values, it is seen that there is a statistically significant difference. The findings obtained as a result of the research were compared with the relevant studies in the literature and various suggestions were presented.

Keywords: Social studies, active citizenship, value, national value

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Salih USLU danışmanlığında Şükran GEÇGEL tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, salihuslu@ohu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0558-516X>

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sukrangecegell@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7582-6291>

1. GİRİŞ

İnsanoğlu, tarihsel süreç içerisinde bir arada yaşama çabası ile hareket etmiş ve toplu hâlde yaşamını sürdürmüştür. Toplu hâlde yaşam insanların fizyolojik, psikolojik, sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında ilk çağlardan itibaren önemli olmuştur. Bu ihtiyaçlar arasında bir yere ait olma ve güven içerisinde yaşam sürdürme amacı insanların buldukları coğrafyayı yurt edinmelerinde temel dayanak noktası olmuştur. “Bilindiği üzere yurt, bir milletin bağımsız olarak yaşadığı toprak parçasını temsil eder (Turan, 1981-1982).” Şüphesiz ki yurt toprakları ilk uygarlıklardan, imparatorluklara ve günümüz uluslarına kadar bağımsızlığın temel unsuru olmuştur. Bu noktada bir ülkenin bağımsızlığını kazandıktan sonra yurt olabilmesinde, yurttaşlarının varlığı önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. “Yurttaş, yurdu olan ve yurt duygularına sahip vatandaşlar olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018).”

Yurttaşlığın tarihi aslında insanların bir arada yaşama çabası ile başlamaktadır (İnam, 1996). İnsanın toplumsal olduğunu kabul eden bütün görüşlerde yurttaşlığı, insanların doğal bağımlılıklarının alabileceği tek meşru biçim olduğunu ve yurttaşlık bağının çözülemez bir yapıda olduğunu ifade etmektedirler (Gündüz & Gündüz, 2005). Yurttaşlık kavramı etimolojik olarak Latince Cite’den türemiş olup 17. yüzyılda Citoeyen, Citodin olarak yazılmış, “Bir kentte oturan” şeklinde tanımlanmıştır (Güngör, 2008). Yurttaşlık kavramının merkezinde insan gibi değişken bir varlığın temel unsur olması, bu kavrama ilişkin tanım yapılmasını zorlaştırmıştır. Bundan dolayı düşünürler, felsefeciler, yazarlar, aydınlar yurttaşlığa farklı açılardan yaklaşmışlardır. 18. yüzyıldan itibaren dünya tarihinde yurttaşlık anlayışı kimlik ve hak kavramları etrafında şekillenmiştir. Düşünceleriyle yurttaşlığa damga vuran isimlerden Marshall (2006) yurttaşlığı üç ekseninde, “medeni haklar 18. yüzyılda, siyasi haklar 19. yüzyılda, sosyal haklar ise 20. yüzyılda oluşmuştur” şeklinde açıklamıştır. Günümüzde ise, küreselleşen dünya düzeni yurttaşlığı sosyal, siyasi ve medeni haklara sahip olmanın ötesinde bir hâle getirerek yurttaşların sahip olması gereken nitelikleri değiştirmiştir.

Demokratik toplumlar varlıklarını sürdürebilmek için politik süreçlere katılan aktif yurttaşlara ihtiyaç duymaktadır (Sarıpek, 2006). Bu noktada etkin, katılımcı, sorumlu ve aktif yurttaşlık olarak adlandırılan yeni yurttaşlık anlayışları, ülkelerin politik vizyonlarını aktarmasında ve bireylere eğitim aracılığıyla kazandırılmak istenen yurttaşlık yeterliklerini kazandırmada önemli rol oynamaktadır. Kişilerin yeterlikleri seçimlerini yönlendirmede önemli bir unsurdur. Öz yeterlik olarak ifade edilen yeterlik kişilerin seçimlerini ve faaliyetlerini etkilemektedir. Bandura (1982), öz yeterliğin kişilerin çabalarını ve caydırıcı eylemler karşısında ne kadar ısrarcı oldukları ile ilgili bir durum olarak açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle öz yeterlik kişilerin inanç ve algılarını motivasyonel biçimde etkilediğinden dolayı aktif yurttaşlık öz yeterliklerinin tespit edilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Arslan vd., 2017).

Aktif yurttaşlık, toplum içerisinde sosyal, politik, ekonomik hayata katılımın yolu olarak yalnızca oy verme veya siyasi karar alma hakkına sahip olma değil, aynı zamanda çalışma sosyal yardım haklarından yararlanma, cinsiyet eşitliği ile yurttaşlık eşitliğini sağlamanın aracı olarak önemli bir işlev üstlenmektedir (Abou Habib, 2011). Aktif yurttaşlık, yurttaşlığı ulusal devletle sınırlamaz, yurttaşlığın gerekli bir bileşeni olarak eylemi (katılımı) esas alır (Zimenkova, 2008). Böylece bir demokrasi toplumunda yaşamının sunduğu tüm fırsatları değerlendiren ulusal aktivizmden küresel farkındalığa sahip olan yurttaşların yetiştirilmesi amaçlanır (Mutch, 2004). Lawson (2001) aktif yurttaşlığın ne anlama geldiğine dair farklı anlayışların var olduğunu ve geçmişte de çok destek alan bir kavram olduğunu belirtmiştir. Öncelikle aktif, demokratik siyasi eylemlere eleştirel katılım olarak kullanılmakla birlikte karşılıklı yükümlülükler dayanan bir değerler dizisine geçiş süreci ve toplum içerisinde gençleri kazanmanın bir yolu olarak da görülmüştür. The Taskforce on Active Citizenship (2007) raporunda aktif yurttaşlık, vatandaşların gönüllü olarak veya topluluklar aracılığıyla ekonomik, sosyal ve politik güç konularında ortak hedefler peşinde olmalarını ifade eder.

Şüphesiz ki bireylere aktif yurttaşlık bilgi, beceri, tutum ve değerlerinin kazandırılması eğitim aracılığıyla gerçekleşmektedir. Ülkelerin etkili vatandaşlar yetiştirebilme noktasında sosyal bilgiler dersi etkili bir ders olarak düşünülmektedir. Nitekim sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında ülkemizde etkili vatandaşların özellikleri demokrasiye inanan, yurttaş olma bilincinde, Atatürk ilkelerine gönülden bağlanmış ve onu yüceltme sorumluluğuna erişmiş hak, özgürlük, sorumluluk ve ödevleri konusunda anlayış ve ilkelerini hayat felsefesi haline getiren yurttaşlar olarak tanımlanmıştır (Tay, 2013). Ancak yurttaşlık eğitiminin başat sorunlarından birisi bireylere ve topluma evrensel, ulusal ve uluslararası çapta yurttaşlığın nasıl aktarılacağıdır. Bu noktada sosyal bilgiler dersi 2004 yılından itibaren pasif iyi vatandaş yaklaşımından uzaklaşarak aktif vatandaşlık eğitimine doğru özellikle değer ve beceri boyutunda yenilenmeye başlamıştır (Kara vd., 2012). Günümüzde bireylerin birer yurttaş olarak milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olmalarının yanı sıra ahlaki ve sosyal değerlere özen göstermeleri gerekmektedir (Yaman vd., 2009). Nitekim değerler toplumların sosyal, siyasi, kültürel ve milli bakış açısının karakterize edildiği sistemi oluşturmaktadır. Bir milletin oluşturmuş olduğu değerler sistemi milletlerin kimliğini ortaya koyan önemli hususlar arasında yer almaktadır. Sosyolojik boyutta bir milletin ve fertlerinin oluşturmuş olduğu hedefleri, amaçları ve sosyo-kültürel olgulara karşı verdikleri tepkilerin yansıtılmasında da değerler sistemi aktif çalışmaktadır (Eroğlu, 2008). Milli değerler, bir milleti oluşturan gerekli unsurların başında

gelmekle birlikte bir toplumun varlığını sürdürmesinde kişilerin varoluş nedeni dahi olabilmektedir. Milli değerlerin bir kısmı ortak bir kısmı ise milletlere özgüdür. Bir milletin temsilini ve değerlerini ortak dil, tarih, kültür ve bayrak gibi pek çok değer temsil etmektedir (Karaçanta, 2013). Özkartal (2009), milli değerleri, bir milletin vatanından, tarihinden, ırkından, dininden, gelenek ve göreneklerinden kaynaklı olan, nesilden nesile aktarılan milli manevi düşünce, inanç ve duyguların bütünü olarak tanımlamıştır. Veyis (2018), milli değerleri millet olma ortak duygu ve düşünceler olarak tanımlamıştır. Millet kimliğini oluşturan değerlerin başında, milli-manevi değerler gelmektedir. Milli değerlerin eğitimi, korunması ve geliştirilmesi için Ulu Önder Atatürk, bu amaçla Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu Tarih ve Coğrafya Fakültesi ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi birçok kurum oluşturmuş ve milli, kültürel değerlere önem verilmesi gerektiğini sıklıkla vurgulamıştır. Özellikle milli değerlerin öğretimini ülkenin aydınlarından, eğitimcilerinden beklemiştir (Kuşat, 2003). Nitekim Türk Milli Eğitimin genel amaçlarına bakıldığında, halkın milli-manevi, ahlaki insani ve kültürel değerlerini özümseyen vatanına ve milletine yürekten bağlı ülkesini bir adım ileriye taşımak için çaba sarf eden, topluma ve devlete karşı sorumluluk sahibi, yalnızca zihinsel ve bedensel yönden değil ruhen ve ahlaken de saygılı, yapıcı, yaratıcı, topluma faydalı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde ise milli değerlerin kazandırılması ile mümkün olduğu vurgulanmaktadır (Susar Kırmızı, 2014). Bu sistem içerisinde bireylere yalnızca toplumsal yaşam içerisindeki değerlerin aktarımı değil, aynı zamanda yurttaşlık değerlerinin aktarımı da gerçekleştirilmektedir.

Dolayısıyla ülkelerin aktif yurttaşlar yetiştirmede benimsedikleri eğitim sistemleri, politikaları ve vizyonları değerler sistemi etrafında şekillenmektedir. Sosyal bilgiler dersi üstlenmiş olduğu yurttaş eğitimi vizyonu ile yurttaşların toplum hayatına aktif katılmalarının gerçekleşmesinde etkin bir derstir. Topluma aktif yurttaşların yetiştirilmesi demokratik bir okul, demokratik değer ve tutumlarla kuşatılmış öğretmenler sayesinde mümkün olabilir. Eğitimin odak noktalarından birisi olan yurttaş eğitiminin işlerlik arz edebilmesi için aktif yurttaşlık eğitimi ve sosyal bilgiler eğitimi önemli olmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde de yurttaşlık ve değerler konusu hakkında birçok araştırmaya rastlamak mümkündür.

Arslan vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada aktif yurttaşlık nitelik ve davranışları incelenmiştir. Dil vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eleştirel düşünme ve aktif yurttaşlık arasındaki ilişki düzeyi belirlenmiştir. Altıntaş (2018) gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık değerleri incelenmiştir. Altıntaş ve Kozaner (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri aktif vatandaşlık değerleri açısından karşılaştırılmıştır. Altıntaş (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sosyal bilgiler eğitimi ana bilim dalı ikinci sınıf öğrencilerinin aktif vatandaşlık alanında değer, bilgi ve beceri kazanımlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çakmaklı (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sivil toplum kuruluşlarının hak ve yükümlülüklerle dayalı aktif vatandaşlık uygulamalarının geliştirilmesi üzerine bir katkı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atasoy (2015) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada aktif vatandaşlık eğitiminde coğrafyanın öğretimdeki rolüne ilişkin akademisyenlerin görüşleri incelenmiştir. Atasoy ve Koç (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada coğrafya öğretiminin aktif vatandaşlık eğitimindeki rolü araştırılmıştır. Çakmaklı (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarına katılımın aktif vatandaşlık öğrenimine olan etkisi incelenmiştir. Tutkun (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların medya okuryazarlık düzeyleri ve aktif vatandaşlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Kartal (2013)’ın çalışmasında katılımcıların medya okuryazarlık düzeyleri aktif vatandaşlık bağlamında incelenmiştir. Kartal ve Kincal (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada aktif vatandaşlık rehberlik ve psikoloji anabilim dalındaki öğretmen adaylarına yönelik olmuştur. Kara vd. (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri incelenmiştir. Dündar ve Deniz (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada aktif vatandaşlığın önemli yordayıcılarından olan sivil toplum kuruluşlarına üyelik, sivil toplum kuruluşları denilince akla ilk gelen kurumlar, vatandaşlığın tanımları, siyasal katılım düzeyleri, seçimlere etki eden koşullar, Türkiye’nin öncelikli sorunları, üniversite gençlerinin teknolojiye bakış açısı, gençlerin interneti kullanma şekli, demokrasinin anlamı gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Yeğen (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türk vatandaşlığının aktif vatandaş ya da pasif liberal bir cumhuriyetçi vatandaş eğilimleri sergileyip sergilemediği araştırılmıştır. Lawson (2001) tarafından gerçekleştirilen “araştırmada aktif vatandaşlığın okul bağlamında nasıl çevrilebileceği incelenmiştir.

Yurttaşlığın değişen dinamik bir olgu olması nedeniyle yurttaşlığa ilişkin farklı yaklaşımlar ortaya çıkmakta ve sürekli olarak değişmektedir. Dolayısıyla aktif yurttaşlığın yeniden gündeme gelmesi ve yurttaşlık eğitiminin değerler etrafında karakterize edilmesi, aktif yurttaşlık konusunun milli değerlerin öğretimiyle değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. İlgili araştırmalar incelendiğinde de araştırmanın gerçekleştirildiği yıl sürecinde sosyal bilgiler eğitiminde aktif vatandaşlık konusunun milli değerler boyutunda incelenmediği görülmektedir. Araştırmanın bu konuda sosyal bilgiler eğitiminde eksikliği dolduracağı ve literatüre katkıları olacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan sorulara yönelik cevap aranmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının;

- 1- Milli değerlerin öğretimine yönelik tutum düzeyleri ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Milli değerlerin öğretimine yönelik tutum düzeyleri ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri “Sınıf” değişkenine göre değişmekte midir?
- 3- Aktif yurttaşlık öz yeterlikleri “Siyasi üyelik” durumlarına göre değişmekte midir?
- 4- Aktif yurttaşlık öz yeterlikleri “Siyasi yayın organlarını takip etme sıklıkları” durumuna göre değişmekte midir?
- 5- Aktif yurttaşlık öz yeterlikleri “Sosyal sorumluluk projelerine katılıp katılmama” durumlarına göre değişmekte midir?
- 6- Milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri arasındaki ilişki durumu ne düzeydedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Çalışma, ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. Tarama modeli, araştırma evreninin eğilim tutum ve görüşlerini bir örneklem grubu ile çalışarak nicel veya sayısal olarak tanımlamalar yapmaya ve örneklem grubundan evrene genelleme yapmak amacıyla kullanılan çalışmaları içermektedir (Bütün, 2014, s. 13). İlişkisel tarama modeli ise “İki ya da birden fazla değişken arasındaki meydana gelen karşılıklı değişimin meydana gelme durumunu ve bu değişimin derecesini ortaya koymayı hedefleyen araştırmadır” (Karasar, 2012).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Örneklem grubu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 1-4. sınıf düzeyinde öğrenim gören 263 (175 kadın, 88 erkek) sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Yazıcı vd. (2017) tarafından geliştirilen “Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlik Ölçeği” ile Çetin (2015)’inin geliştirmiş olduğu “Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği” ve araştırmacıların hazırlamış olduğu sosyo-demografik bilgi formu veri toplama araçlarını oluşturmaktadır.

Aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeği 18 madde ve üç faktörden meydana gelmektedir. Ölçeğin alt boyutları siyasi okuryazarlık, katılım, protesto ve sorumluluk alt boyutları oluşturmaktadır. Beşli likert şeklinde değerlendirilmiştir (Arslan vd., 2017).

Ölçeğin güvenirlik katsayısını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin siyasal okuryazarlık alt faktörünün Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Katılım alt faktörü için .84, Protesto ve sorumluluk alt faktörü .85 ve ölçeğin toplam Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt faktörleri ve toplamına ilişkin elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değerleri ölçeğin güvenirlik katsayısının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çetin (2015) tarafından geliştirilen ölçek 16 madde ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları, milli değerlerin öğretimini önemseme ve milli değerlerin öğretimini değerli bulmadır. Ölçekte olumsuz maddeler (3, 4, 10, 11, 12, 13, 14) bulunmaktadır (Çetin, 2015).

Ölçeğin Cronbach Alpha değerleri, milli değerlerin öğretimini önemseme alt faktöründe .90 milli değerlerin öğretimini değerli bulma alt faktöründe .73 ve toplamına ilişkin Cronbach Alpha değeri, .89 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan Cronbach Alpha değerlerine göre ölçeğin güvenirlik katsayısının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Kişisel bilgi formu araştırmacılar tarafından öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, herhangi bir parti, dernek veya kuruluşa siyasi üyelik durumları, siyasi yayın organlarını takip etme sıklıkları ve sosyal sorumluluk projelerine katılım durum bilgilerinin düzenlendiği form içeriğini oluşturmaktadır.

2.4. Verilerin analizi

Katılımcıların aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeğinde bulunan sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar baz alınmıştır: Hiç ($1.00 < \bar{x} \leq 1.80$) Kısmen ($1.81 < \bar{x} \leq 2.60$) Ara sıra ($2.61 < \bar{x} \leq 3.40$) Çoğunlukla ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$) Tamamen ($4.21 < \bar{x} \leq 5.00$).

Katılımcıların aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, siyasi üyelik durumları ve sosyal sorumluluk projelerine katılım durumuna göre farklılaşma durumları ilişkisiz örneklem için t-testi (Independent Samples t-Test) ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Sınıf ve siyasi yayın organlarını takip etme sıklıkları durumuna göre farklılaşma durumları ise ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeğinde bulunan sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında, Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \bar{x} \leq 1.80$) Katılmıyorum ($1.81 < \bar{x} \leq 2.60$) Kararsızım ($2.61 < \bar{x} \leq 3.40$) Katılıyorum ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$) Tamamen Katılıyorum ($4.21 < \bar{x} \leq 5.00$) aralıkları baz alınmıştır.

Katılımcıların milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet durumuna göre farklılaşma durumu ilişkisiz örneklem için t-testi (Independent Samples t-Test) ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Sınıf düzeyine göre farklılaşma durumları ise, ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile belirlenmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel hesaplamaları IBM SPSS 24.0 programı kullanılarak yapılmış ve araştırmada anlamlılık düzeyi [$p < .05$] olarak kabul edilmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 13/12/2018

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 69972237-302.08.01-E.1774

3. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeği ile milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeği ve kişisel bilgi formuna vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demografik Özelliklerine Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımı

Cinsiyet	f	%	Sınıf düzeyi	f	%
Kadın	175	66.5	1	73	27.8
Erkek	88	33.5	2	60	22.8
			3	80	30.4
			4	50	19.0

Tablo 2.

Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlik Ölçeği ve Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

	Skewness		Kurtosis	
	s	ss	s	ss
Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlik Ölçeği	-.385	.153	.020	.305
Milli değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği	-018	.153	.301	.305

Tablo 2 incelendiğinde, Aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeği ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeği basıklık çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) testi sonuçlarına göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +/-1 aralığında dağılım göstermesi sonucunda dağılımın normal olduğu söylenebilir (Leech vd., 2015, s. 22-23).

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Siyasi Okuryazarlık	Kadın	175	12.88	3.97	261	.296	.000*
	Erkek	88	15.98	3.33			
Katılım	Kadın	175	18.89	4.41	261	.580	.563
	Erkek	88	18.57	3.96			
Protesto ve Sorumluluk	Kadın	175	34.26	6.67	261	.191	.849
	Erkek	88	34.10	5.93			
Toplam	Kadın	175	66.03	12.80	261	.643	.102
	Erkek	88	68.64	10.81			

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni ile aktif yurttaşlık öz yeterlik düzeyleri arasında katılım ($t_{(261)}=.580$; $p>.05$) protesto ve sorumluluk ($t_{(261)}=.191$; $p>.05$) faktörleri ile toplam puan ($t_{(261)}=.643$; $p>.05$) açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Siyasi okuryazarlık ($t_{(261)}=.296$; $p<.05$) faktöründe ise erkek öğretmen adaylarının lehine istatistiksel anlamda bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Milli Değerlerin Öğretimini Önemseme	Kadın	175	40.90	6.40	261	.064	.002*
	Erkek	88	38.26	6.97			
Milli Değerlerin Öğretimini Değerli Bulma	Kadın	175	28.93	4.01	261	.392	.017*
	Erkek	88	27.51	5.43			
Toplam	Kadın	175	69.83	9.10	261	.099	.002*
	Erkek	88	65.78	11.63			

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni ile milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasında milli değerlerin öğretimini önemseme ($t_{(261)}=.064$; $p<.05$), milli değerlerin öğretimini değerli bulma ($t_{(261)}=.392$; $p<.05$) faktörleri ve toplam puan ($t_{(261)}=.099$; $p<.05$) açısından anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Milli değerlerin öğretimi konusunda Kadın öğretmen adayların erkek öğretmen adaylara kıyasla daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliliklerinin Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Sınıf	N	\bar{X}	ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Siyasi Okuryazarlık	1. Sınıf	73	12.88	4.22	Gruplar Arası	164.728	3	54.909	3.473	.017*
	2. Sınıf	60	13.57	4.45	Gruplar İçi	4095.431	259	15.812		
	3. Sınıf	80	14.49	3.63	Toplam	4260.160	262			
	4. Sınıf	50	14.94	3.52	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	263	13.92	4.03		4>1				

Tablo 5 (devamı).*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliliklerinin Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları*

Faktör	Sınıf	N	\bar{x}	ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Katılım	1. Sınıf	73	17.77	4.12	Gruplar Arası	123.114	3	41.038	2.293	.078
	2. Sınıf	60	18.72	4.63	Gruplar İçi	4635.532	259	17.898		
	3. Sınıf	80	19.34	4.17	Toplam	4758.646	262			
	4. Sınıf	50	19.46	3.98						
	Toplam	263	18.78	4.26						
Protesto ve Sorumluluk	1. Sınıf	73	32.04	6.02	Gruplar Arası	487.781	3	162.594	4.088	.007*
	2. Sınıf	60	34.67	6.90	Gruplar İçi	10301.718	259	39.775		
	3. Sınıf	80	35.26	6.45	Toplam	10789.498	262			
	4. Sınıf	50	35.14	5.70	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	263	34.21	6.42	3>1					
Toplam	1. Sınıf	73	62.68	10.75	Gruplar Arası	2028.399	3	676.133	4.727	.003*
	2. Sınıf	60	66.95	13.32	Gruplar İçi	37049.411	259	143.048		
	3. Sınıf	80	69.09	12.07	Toplam	39077.810	262			
	4. Sınıf	50	69.54	11.74	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	263	66.91	12.21	3>1, 4>1					

* $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile sınıf değişkeni arasında siyasi okuryazarlık faktörü, ($F_{(3-259)}=3.473$; $p < .05$) protesto ve sorumluluk faktörü ($F_{(3-259)}=4.088$; $p < .05$) ve toplam puan açısından ($F_{(3-259)}=4.727$; $p < .05$) anlamlı fark görülürken, katılım faktöründe ($F_{(3-259)}=2.293$; $p > .05$) anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ulaşılan sonuçlara göre siyasi okuryazarlık faktöründe 4. sınıfta bulunan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 1. sınıfta bulunan öğretmen adaylarına kıyasla puan ortalamalarının daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Protesto ve sorumluluk faktöründe ise, 3. sınıfta bulunan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 1. sınıf düzeyinde olan öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında ortalama puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6.*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumlarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları*

Faktör	Sınıf	N	\bar{x}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Milli Değerlerin Öğretimini Önemseme	1. Sınıf	73	42.58	7.21	Gruplar Arası	707.328	3	235.776	5.521	.001*
	2. Sınıf	60	39.77	6.02	Gruplar İçi	11061.576	259	42.709		
	3. Sınıf	80	38.74	5.99	Toplam	11768.905	262			
	4. Sınıf	50	38.64	6.92	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	263	40.02	6.70	1>3, 1>4					
Milli Değerlerin Öğretimini Değerli Bulma	1. Sınıf	73	29.64	3.97	Gruplar Arası	169.033	3	56.344	2.759	.053
	2. Sınıf	60	28.53	4.68	Gruplar İçi	5290.123	259	20.425		
	3. Sınıf	80	27.78	4.63	Toplam	5459.156	262			
	4. Sınıf	50	27.70	4.89						
	Toplam	263	28.45	4.56						
Toplam	1. Sınıf	73	72.22	9.40	Gruplar Arası	1561.235	3	520.412	5.269	.002*
	2. Sınıf	60	68.30	9.86	Gruplar İçi	25580.301	259	98.766		
	3. Sınıf	80	66.51	9.67	Toplam	27141.536	262			
	4. Sınıf	50	66.34	11.16	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
	Toplam	263	68.47	10.18	1>3, 1>4					

* $p < .05$

Tablo 6 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ve sınıf değişkeni arasında milli değerlerin öğretimini değerli bulma faktöründe ($F_{(3-259)}=2.759$; $p > .05$) anlamlı fark görülmezken, milli değerlerin öğretimini önemseme faktörü ($F_{(3-259)}=5.521$; $p < .05$) ve toplam puan açısından ($F_{(3-259)}=5.269$; $p < .05$) anlamlı fark görülmektedir. Ulaşılan bulgulara göre milli değerlerin öğretimini önemseme konusunda 1. sınıf düzeyinde olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 3. ve 4. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarına kıyasla daha olumlu tutuma sahip oldukları ifade edilebilir.

Tablo 7.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliklerinin Siyasi Üyelik Durumları Değişkenine Göre Bağımsız t- Testi Sonuçları

Faktörler	Siyasi Üyelik Durumları	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Siyasi Okuryazarlık	Evet	23	16.6522	4.18448	261	3.477	.001*
	Hayır	240	13.6542	3.92732			
Katılım	Evet	23	20.4348	4.30461	261	1.956	.052
	Hayır	240	18.6250	4.23289			
Protesto ve Sorumluluk	Evet	23	36.3043	6.46975	261	1.644	.101
	Hayır	240	34.0083	6.38971			
Toplam	Evet	23	73.3913	13.44936	261	2.697	.007*
	Hayır	240	66.2875	11.93412			

* $p < .05$

Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile siyasi üyelik durumları değişkeni arasında siyasi okuryazarlık faktörü ($t_{(261)}=3.477$; $p < .05$) ve toplam puan açısından ($t_{(261)}=2.697$; $p < .05$) evet cevabı olan öğretmen adaylarının lehine anlamlı fark görülürken katılım ($t_{(261)}=1.956$; $p > .05$) ile protesto ve sorumluluk ($t_{(261)}=1.644$; $p > .05$) faktörlerinde anlamlı farklılık görülmemektedir.

Tablo 8.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliklerinin Siyasi Yayın Organlarını Takip Etme Sıklıkları Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Faktör	Takip Etme Sıklığı	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Siyasi Okuryazarlık	1)Sık Sık	72	16.07	3.32	Gruplar Arası	539.210	2	269.605	18.839	.000*
	2)Ara sıra	148	13.45	3.92	Gruplar İçi	3720.950	260	14.311		
	3)Hiç	43	11.91	4.02	Toplam	4260.160	262			
	4)Toplam	263	13.92	4.03	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
						1>2, 1>3				
Katılım	1)Sık Sık	72	20.11	3.68	Gruplar Arası	382.342	2	191.171	11.358	.000*
	2)Ara sıra	148	18.84	4.29	Gruplar İçi	4376.304	260	16.832		
	3)Hiç	43	16.35	4.10	Toplam	4758.646	262			
	4)Toplam	263	18.78	4.26	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
						1>3, 1>2				
Protesto ve Sorumluluk	1)Sık Sık	72	35.82	6.05	Gruplar Arası	488.923	2	244.462	6.171	.002*
	2)Ara sıra	148	34.20	6.42	Gruplar İçi	10300.575	260	39.618		
	3)Hiç	43	31.56	6.26	Toplam	10789.498	262			
	4)Toplam	263	34.21	6.42	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
						1>3, 2>3				
Toplam	1)Sık Sık	72	72.00	11.11	Gruplar Arası	4056.305	2	2028.153	15.057	.000*
	2)Ara sıra	148	66.49	12.17	Gruplar İçi	35021.505	260	134.698		
	3)Hiç	43	59.81	10.34	Toplam	39077.810	262			
	4)Toplam	263	66.91	12.21	Farkın Kaynağı (Scheffe)					
						1>3, 1>4				

* $p < .05$

Tablo 8'de yer alan veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile siyasi yayın organlarını takip etme sıklıkları arasında siyasi okuryazarlık ($F_{(2-260)}=18.839$; $p < .05$) faktöründe siyasi yayın organlarını sıklıkla takip eden öğretmen adaylarının ara sıra ve hiç takip etmeyen öğretmen adaylarına kıyasla ortalama puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Katılım faktöründe ($F_{(2-260)}=11.358$; $p < .05$) siyasi yayın organlarını sık sık takip eden öğretmen adaylarının hiç takip etmeyen öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Siyasi yayın organlarını ara sıra takip eden öğretmen adaylarının hiç takip etmeyen öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında puan ortalamalarının daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Protesto ve sorumluluk ($F_{(2-260)}=6.171$; $p < .05$) faktöründe ise, siyasi yayın organlarını sık sık takip eden öğretmen adaylarının hiç takip etmeyen öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında puan ortalamalarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile siyasi yayın organlarını takip etme sıklığının toplam puan açısından da ($F_{(2-260)}=15.057$; $p < .05$) anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 9.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterliklerinin Sosyal Sorumluluk Projelerine Katılım Durumları Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Sonuçları

Faktörler	SSP Katılım Durumları	N	\bar{X}	Ss	sd	t	P
Siyasi okuryazarlık	Katıldım	97	14.6186	4.08871	260	2.173	.031*
	Katılmadım	165	13.5030	3.96574			
Katılım	Katıldım	97	20.2371	4.10481	260	4.399	.000*
	Katılmadım	165	17.9152	4.13699			
Protesto ve sorumluluk	Katıldım	97	36.8351	5.67832	260	5.335	.000*
	Katılmadım	165	32.6606	6.35773			
Toplam	Katıldım	97	71.6907	11.46586	260	5.089	.000*
	Katılmadım	165	64.0788	11.81875			

* $p < .05$

Tablo 9 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile sosyal sorumluluk projelerine katılım durumları değişkeni arasında siyasi okuryazarlık ($t_{(260)} = 2.173$; $p < .05$) katılım ($t_{(260)} = 4.399$; $p < .05$) ile protesto ve sorumluluk ($t_{(260)} = 5.335$; $p < .05$) faktörlerinde ve toplam puan açısından ($t_{(260)} = 5.335$; $p < .05$) sosyal sorumluluk projelerine katılan öğretmen adaylarının lehine farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 10.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlikleri ile Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki İçin Hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları

	Siyasi Okuryazarlık	Katılım	Protesto ve Sorumluluk	Aktif Yurttaşlık Toplam	Milli Değerlerin Öğretimini Önemseme	Milli Değerlerin Öğretimini Değerli Bulma	Milli Değerlerin Öğretimi Toplam
Siyasi Okuryazarlık	1	.384**	.414**	.682**	.093	.170**	.137*
Katılım	.384**	1	.712**	.850**	.224**	.222**	.247**
Protesto ve Sorumluluk	.414**	.712**	1	.910**	.271**	.240**	.286**
Aktif Yurttaşlık Toplam	.682**	.850**	.910**	1	.251**	.259**	.282**
Milli Değerlerin Öğretimini Önemseme	.093	.224**	.271**	.251**	1		.936**
Milli Değerlerin Öğretimini Değerli Bulma	.170**	.222**	.240**	.259**	.618**	1	.856**
Milli Değerlerin Öğretimi Toplam	.137*	.247**	.286**	.282**	.936**	.856**	1

** $p < .01$

Tablo 10 incelendiğinde, aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeğinin siyasi okuryazarlık alt boyutu ile katılım alt boyutunda [$r = .384$; $p < 0.01$], protesto ve sorumluluk alt boyutunda [$r = .414$; $p < 0.01$], pozitif yönde zayıf düzeyde, katılım alt boyutu ile siyasi okuryazarlık alt boyutunda [$r = .384$; $p < 0.01$], pozitif yönde zayıf düzeyde protesto ve sorumluluk alt boyutunda ise [$r = .712$; $p < 0.01$], pozitif yönde yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeğinin toplamı ile siyasi okuryazarlık alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde [$r = .682$; $p < 0.01$], katılım boyutunda [$r = .850$; $p < 0.01$], pozitif yönde yüksek düzeyde [$r = .000$; $p < 0.01$], olduğu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeğinde ise, milli değerlerin öğretimini değerli bulma alt boyutu ile milli değerlerin öğretimini önemseme alt boyutunda [$r = .618$; $p < 0.01$] pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Milli değerlerin öğretimine yönelik tutum ölçeğinin toplamı ve milli değerlerin öğretimini önemseme alt faktöründe [$r = .936$; $p < 0.01$] pozitif yönde çok yüksek düzeyde [$r = .856$; $p < 0.01$], milli değerlerin öğretimini değerli bulma alt boyutunda pozitif olduğu görülmektedir. Aktif yurttaşlık öz yeterliği ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlar arasındaki korelasyonun pozitif yönde çok düşük ve düşük düzeyli anlamlı [$r = .000$; $p < 0.01$] bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterliklerinin ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarının düşük düzeyde de olsa birbirlerini olumlu yönde etkilediği görüşü dile getirilebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin hesaplanmasında kullanılan Pearson momentler çarpım korelasyon katsayıları sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri arasında olumlu düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, aktif yurttaşlık öz yeterlik alt faktörlerinden olan siyasi okuryazarlık faktöründe erkekler lehine anlamlı farklılık görülürken,

katılım, protesto ve sorumluluk alt faktörlerinde ve toplam puan açısından anlamlı farklılık görülmemektedir. İlgili alanyazında öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık-öz yeterliklerine ilişkin çalışmalara rastlanmamıştır. Bu yüzden aktif yurttaşlık-vatandaşlık ile ilgili yer alan araştırma verileri çalışmada karşılaştırılacaktır. Arslan vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada aktif yurttaşlığın cinsiyet değişkeni açısından erkekler lehine farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutkun (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada aktif vatandaşlığın alt boyutlarını oluşturan, Temsili Demokrasiye Katılım, Protesto ve Sosyal Değişime Katılım boyutlarının kadın öğretmen adayları lehine farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kartal (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada aktif yurttaşlık bağlamında öğretmen adaylarının sosyal katılım düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde erkek öğretmen adayları lehine farklılaştığı görülmektedir. Ersoy (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Türkiye’de aktif vatandaşlık eğitiminin zorlukları ile ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri alınmıştır. Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin politika hakkındaki konulara karşı daha pasif oldukları görülmüştür. Kaya (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada aktif yurttaşlığın alt faktörlerinden olan politikaya katılım oranları kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına kıyasla katılım faaliyetlerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada aktif yurttaşlık öz yeterlik ölçeği alt faktörü olan siyasi okuryazarlık faktörünün erkek öğretmen adayları lehine farklılık gösterme nedeni, ülkemizde kadınların siyasi konulara karşı yeterli bilgiye sahip olmaması, siyasi yaşam içerisinde aktif olmamaları ile ilgili olmaktadır. Nitekim Ozankaya (1971) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kadınların siyasi hayatın dışında kaldığı ve erkeklere oranla kitle iletişim araçlarını daha az kullandıkları tespit edilmiştir. Araştırma bulgularının karşılaştırılmasında uluslararası literatürde araştırma konusu ile ilişkili doğrudan gerçekleştirilen herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığı için, yurt içinde gerçekleştirilen çalışmaların bulguları ile karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında, milli değerlerin öğretimini önemseme ile milli değerlerin öğretimini değerli bulma faktörleri ve toplam puan açısından kadın öğretmen adayları lehine bir farklılık görülmektedir. Çetin (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada milli değerlerin öğretimini önemseme faktöründe anlamlı bir farklılık görülmezken, milli değerlerin öğretimini değerli bulma ve toplam puan açısından kadın öğretmen adaylarının tutum puanlarının milli değerlerin öğretimini konusunda daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karaca ve Kurtuluş (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ve milli değerlerin öğretimini önemseme ve milli değerlerin öğretimini değerli bulma faktörlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karadağ vd. (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin demokratik değer tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aytunga (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmen adaylarının demokratik değerleri öğretme ve öğrenme anlayışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çağlayan (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da öğretmenlerin değerler eğitimi ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karakölçe (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sınıf öğretmenlerinin değerlere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği bulgusu saptanmıştır. Kara (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilkökul ve ortaokulda değerler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen uygulamalarla ilgili öğretmen görüşleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel bakımdan anlamlı bir düzeyde farklılık bulunmadığı görülmüştür. Araştırma verileri diğer araştırma bulguları ile örtüşmemektedir. Bu durumun örneklem farklılığından kaynaklandığı düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ile sınıf değişkeni arasında, ilgili alt boyutlar ve toplam puan açısından incelendiğinde, 1. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarının 3.ve 4. sınıf düzeylerinde bulunan öğretmen adaylarına kıyasla milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları ve değerleri önemsemeleri daha yüksek düzeydedir. Milli değerlerin öğretimini değerli bulma alt faktöründe istatistiksel anlamda farklılık görülmemektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 1. sınıf düzeyinde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili eğitimler almaları milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. 3. ve 4. sınıf düzeyinde bulunan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders yoğunlukları ve atanma kaygıları bu duruma yönelik tutumlarının 1. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarına kıyasla düşük düzeyde etkilediği görüşü dile getirilebilir.

Sınıf değişkeni ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile arasında, katılım faktöründe istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmezken, siyasi okuryazarlık ile protesto ve sorumluluk faktörlerinde ve toplam puan açısından anlamlı farklılık görülmektedir. Tutkun (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmen adaylarının aktif vatandaşlığın alt faktörü olan protesto ve sosyal değişim faktörü ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmezken, temsili demokrasiye katılım alt faktöründe 4. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adayları lehine istatistiksel bakımdan farklılık görülmektedir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasi okuryazarlık durumları 1. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarına kıyasla 4. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarının lehine farklılaşmaktadır. Protesto ve sorumluluk faktöründe ise 3. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarının 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarına kıyasla protesto ve sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farklılığın nedeni, 1. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen

adaylarının buldukları çevreye ve eğitim ortamına oryantasyon sürecinde oldukları göz önünde bulundurulduğunda siyasal okuryazarlık durumları ve protesto ve sorumluluklarının düşük düzeyde olması olası bir durum olarak düşünülebilir. 3. ve 4. sınıf düzeyinde bulunan öğretmen adaylarının siyasal okuryazarlık durumları ile protesto ve sorumluluk düzeyleri yüksek olma nedeni, öğretmen adaylarının öğrenim süresince birikimlerinin ortaya çıktığı sınıf düzeyi 3. ve 4. sınıf düzeyleri olmaktadır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının üye olduğu veya faaliyetlerine katılım gösterdiği kulüp, dernek ve projelerin varlığı bu durumu olumlu etkileyebilir.

Siyasi yayın organlarını takip etme sıklığı ile aktif yurttaşlık öz yeterlikleri arasında; siyasi okuryazarlık, katılım ile protesto ve sorumluluk faktörleri ve toplam puan açısından istatistiksel açıdan anlamlı farklılık görülmektedir. Siyasi yayın organlarını sıklıkla takip eden öğretmen adaylarının siyasal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Siyasi yayın organlarını sık sık ve ara sıra takip eden öğretmen adaylarının hiç takip etmeyen öğretmen adaylarına kıyasla katılım düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Protesto ve sorumluluk faktöründe ise, siyasi yayın organlarını sık sık takip eden öğretmen adaylarının hiç takip etmeyenlere göre protesto ve sorumluluk düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Genel anlamda siyasi yayın organlarını takip etme sıklığı arttıkça aktif yurttaşlık öz yeterlik durumunun olumlu yönde etkilendiği görülmektedir. Küreselleşmenin önemli bağlarından birisini oluşturan medya bireylerin politik yaşama ilişkin düşüncelerini, bakış açılarını etkileyen birincil faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada siyasi yayın organları bilinçli takip edildiğinde bireylerin aktif yurttaşlık niteliklerine katkı sağlamaktadır.

Sosyal sorumluluk projelerine katılım durumu aktif yurttaşlık öz yeterlikleri arasında; siyasi okuryazarlık, katılım ile protesto ve sorumluluk faktörlerinde ve toplam puan açısından istatistiksel anlamda farklılık görülmektedir. Öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk projelerine katılımları, yalnızca siyasal yaşamda değil toplumsal yaşamda duyarlı yurttaşlar olarak yer almalarını olumlu etkilemektedir. Aktif yurttaşlığın önemli boyutunu içeren toplumsal yaşama çeşitli organizasyonlarla, faaliyetlerle ve projelerle katılımın sağlanması aktif yurttaşlık açısından önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının da bu faaliyetlere katılımları aktif yurttaşlık öz yeterlik durumlarını olumlu etkilemektedir. Gelecek kuşakların aktif yurttaşlar olarak yetiştirilmesinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu anlamda bir yeterliğe sahip olduğu düşünülmektedir.

Araştırma ile ilgili öneriler:

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasi üyelik durumları, siyasi yayın organlarını takip etme sıklıkları ve sosyal sorumluluk projelerine katılım durumları aktif yurttaşlık öz yeterliklerini olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının yalnızca eğitim- öğretim ortamlarında değil toplumsal, politik yaşamlarında da aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile donatılmış rol- model yurttaşlar olarak yetiştirilmesi için, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans eğitimleri süresince sivil toplum kuruluşlarına katılımları kültürel-sanatsal faaliyetlere katılımları sosyal sorumluluk projelerine ve sosyal yardım kuruluşlarına aktif katılımlarının teşvik edilmesi önerilebilir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, kadınların siyasal okuryazarlık durumları erkeklere kıyasla düşük seviyelerde kalmaktadır. Ülkemizde kadınlara atfedilen iyi bir eş ve anne modeli, kadınların kamusal yaşam içerisinde aktif olamamasında önemli unsurların başında gelmektedir. Bu amaçla kadın öğretmen adaylarının siyasal okuryazarlıklarının ve siyasal yaşama ilişkin girişimcilik duygularının teşvik edilmesinde sivil toplum örgütlerinin ve siyasi kurum, kulüp ve derneklerin yükseköğretim kurumlarında daha aktif hâle getirilmesi önerilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasi yayın organlarını takip sıklıkları aktif yurttaşlık öz yeterlikleri olumlu düzeyde etkilemektedir. Bu amaçla öğretmen adaylarının bilinçli medya kullanımlarının incelenmesi ile ilgili (sosyal medya hesapları, takip ettikleri kitle iletişim araçları) geniş kapsamlı araştırmaların yapılarak medya okuryazarlığı dersinin aktif yurttaşlık eğitimi bağlamında değerlendirilerek, yeni bir bakış açısıyla eğitim fakültesi sosyal bilgiler eğitimi lisans dersleri arasında yer alması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abou Habib, L. (2011). The 'right to have rights': Active citizenship and gendered social entitlements in Egypt, Lebanon and Palestine. *Gender & Development*, 19(3), 441-454. <https://doi.org/10.1080/13510347.2011.625633>
- Arslan, H., Yazıcı, S., Dil, K. & Çetin, E. (2018). Kırsal alanda aktif yurttaşlık: Sosyolojik bir inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(82), 168-197. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.14302>
- Atasoy, T. (2015). *Coğrafya öğretiminin aktif vatandaşlık eğitimindeki rolü* [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Atasoy, T. & Koç, H. (2015). Coğrafya öğretiminin aktif vatandaşlık eğitimindeki rolü: Öğretim üyesi görüşleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(2), 113-131.
- Aytunga, O. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik değerleri ile öğretmen ve öğrenme anlayışları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(22), 139-160.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>
- Çağlayan, E. (2018). *Değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesi: Bingöl örneği* [Yüksek lisans tezi, Bingöl Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Çakmaklı, D. (2015). Active citizenship in Turkey: Learning citizenship in civil society organizations. *Citizenship Studies*, 19(3-4), 421-435. <https://doi.org/10.1080/13621025.2015.1006174>
- Çetin, Ş. (2015). Milli değerlerin öğretime yönelik tutum ölçeği (MDÖTÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 447-460. <http://dx.doi.org/10.7827>
- Dağ, R., Servi, T. & Şahin, F. (2018). Katılımcı demokrasi ve aktif vatandaşlık: Adıyaman örneği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 94-303.
- Deveci, H. & Selanik Ay, T. (2014). Vatandaşlık eğitimi bakımından sosyal bilgilerin toplumsal gücü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Eğitim Özel Sayısı*, 97-109.
- Dil, K., Yazıcı, S., Arslan, H. & Çetin, E. (2018). Eleştirel düşünme ile aktif yurttaşlık ilişkisi üzerine nicel bir çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 13(26), 511-527. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14635>
- Dündar, İ. P. & Deniz, D. (2010). Vatandaşlık bilinci üzerine: Ege üniversitesi, iletişim fakültesi öğrencilerinin bilgi, vatandaşlık ve sivil toplum kuruluşlarına bakış açılarını sorgulayan bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 128-139.
- Eroğlu, M. A. (2008, Ekim 22-24). *Toplumda manevi değerler dili* [Sözlü Bildiri]. II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi, İstanbul.
- Ersoy, A. F. (2014). Active and democratic citizenship education and its challenges in social studies classrooms. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55(55), 1-19. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.1>
- Gündüz, M. & Gündüz, F. (2005). *Yurttaşlık bilinci*. Anı Yayıncılık.
- Güngör, M. (2008). *Ulus-Devlet yurttaşlığından küresel yurttaşlığa Türkiye'de yurttaşlık olgusu* [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- İnam, A. (1996). Yurttaşlık kavramının tarihsel gelişimi. M. Çileli (Ed.), *Yurttaşlık ve eğitim* içinde (ss. 1-3). Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Kara, B. (2017). *İlkokul ve ortaokullarda değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri* [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kara, C., Topkaya, Y. & Şimşek, U. (2012). Aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 147-159.
- Karaca, A. & Kurtuluş, M. A. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin milli değerlere ilişkin düşüncelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Asya Studies*, 1, 1-10.
- Karaçanta, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin milli değerlere yönelik metaforları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 107-114.
- Karadağ, E., Baloğlu, N. & Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 65-82.
- Karakülçe, N. (2018). *İlkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel yayıncılık.
- Kartal, O. Y. (2013). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ile aktif vatandaşlık bağlamında toplum yaşamına katılma düzeyleri arasındaki ilişki* [Doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kartal, O. Y. & Kınca, R. (2012). Medya okuryazarlığı eğitimi alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı öğrencilerinin aktif vatandaşlık düzeylerini etkileyen faktörler. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 169-191.
- Kaya, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık algıları ile politik ilgi ve katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Kuşat, A. (2003). Bir değerler sistemi olarak “kimlik” duygusu ve Atatürk. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 45-61.
- Lawson, H. (2001). Active citizenship in schools and the community. *Curriculum Journal*, 12(2), 163-178. <https://doi.org/10.1080/09585170122413>
- Marshall, T. H. & Bottomore, T. (2006). *Yurttaşlık ve toplumsal sınıflar* (1. baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mutch, C. (2004). Citizenship education: Does it have a place in the curriculum? *Curriculum Matters*, 1, 49-70. <https://doi.org/10.18296/cm.0069>
- Namlı Altıntaş, İ. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık kazanımları: Eylem araştırması* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Namlı Altıntaş, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık değerleriyle ilgili kazanımlarının belirlenmesi ve düzenlenmesine yönelik bir çalışma. *Atlas International Referred Journal on Social Sciences*, 4(9), 456-469.
- Namlı Altıntaş, İ. & Kozaner, Ç. (2016). Sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının aktif vatandaşlık değerleri açısından karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(34), 505-518. <https://doi.org/10.16992/ASOS.6548>
- Ozankaya, Ö. (1971). *Köyde toplumsal yapı ve siyasal kültür iki grup köyde yapılan karşılaştırmalı bir araştırma*. AÜ SBF Yayınları.
- Özkartal, M. (2009). *İlköğretim sanat etkinlikleri dersinde Dede Korkut Destanı'nın milli değerlerin kazanılmasına etkisi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Sarıipek, D. B. (2006). Sosyal vatandaşlık ve günümüzde yaşadığı dönüşüm: Aktif vatandaşlık. *Çalışma ve Toplum*, 2, 67-95.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.) Pearson.
- Taoiseach, B. A. (2007). *The concept of active citizenship*. Secretariat of the Taskforce on Active Citizenship. <http://www.aughty.org/pdf/activecitizen.pdf>
- İnam, A. (1996). Yurttaşlık kavramının tarihsel gelişimi. M. Çileli (Ed.), *Yurttaşlık ve eğitim* içinde (ss. 1-3). Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan & K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (ss. 2-16). Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). <http://sozluk.gov.tr/>
- Turan, Ş. (1981-1982). Atatürk'te yurt ve ulus kavramları, ulusçuluk, bağımsızlık, özgürlük. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 14(25), 1-22. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000345
- Tutkun, T. (2013). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyi ile aktif vatandaşlık bileşenlerinden temsili demokrasiye, protesto ve sosyal değişime katılım düzeyi arasındaki ilişki* [Doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Uğurlu, C. T. (2011). Avrupa birliği ülkelerinde ve Türkiye'de vatandaşlık eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 153-169.
- Veyis, F. (2018). Millî değerlerin aktarımında Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının yeri: Yürürlükteki kitaplar üzerine bir içerik analizi. *Millî Eğitim*, 48(221), 141-157.
- Yaman, H., Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yazıcı, S., Arslan, H., Çetin, E. & Dil, K. (2017). Aktif Yurttaşlık ölçme aracının geliştirilmesi üzerine bir çalışma. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(12), 251-272. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11645>
- Yeğen, M. (2004). Citizenship and ethnicity in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 40(6), 51-66.
- Zimenkova, T. (2008). Citizenship through faith and feelings: Defining citizenship in citizenship education. An exemplary textbook analysis. *Journal of Social Science Education*, 9(1), 81-111. <https://doi.org/10.2390/jsse-v7-il-1058>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Citizens constitute the most fundamental element of globalization at the political level. Nations change their citizenship perspectives according to the requirements of the age and aim to raise contemporary citizens who are aware of their environment, understand the sensitivities in national and universal issues, as well as the goals they want to bring to their citizens. The fact that the phenomenon of globalization brings new approaches to citizenship has been effective in the adoption of a universal citizenship understanding and in the increase of the importance democratic societies give to citizenship education as the guarantee of their democracy. Political participation, critical thinking, social attitude, values and active participation constitute the basic elements of civic education. Active citizenship, based on the active participation of citizens in society, emerges as an important dimension of citizenship in today's world and society. Undoubtedly, individuals gain active citizenship knowledge, skills, attitudes and values through education. Social studies course program is considered as an indispensable element for countries to raise effective citizens. For this purpose, the relationship between social studies teacher candidates' active citizenship self-efficacy and their attitudes towards teaching national values was examined.

2. METHOD

The research is structured in relational scanning model, one of the scanning models. Screening model is a research approach that aims to describe a past or present situation as it exists. The event, individual or object subject to research is tried to be defined as it is in its own conditions. Relational screening this is a study that aims to determine the existence and degree of co-change between two or more variables (Karasar, 2012).

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

In the study, it was concluded that there is a low-level positive relationship between social studies teacher candidates' active citizenship self-efficacy and their attitudes towards teaching national values. When social studies teacher candidates' active citizenship self-efficacy is examined in terms of gender, class, political membership status, frequency of following political media and participation in social responsibility projects, there is a significant difference in favor of men in the political literacy factor, which is one of the active citizenship self-efficacy sub-factors in terms of gender variable. There is no significant difference in terms of participation, protest and responsibility sub-factors and total score. The reason why the political literacy factor, which is the sub-factor of the active citizenship self-efficacy scale, differs in favor of male teacher candidates in the study is related to the fact that women in our country do not have sufficient knowledge about political issues and are not active in political life. While there is no statistically significant difference between active citizenship self-efficacy and class variable, participation factor of social studies teacher candidates, there is a significant difference in political literacy, protest and responsibility factors and total score. In the study, the political literacy status of social studies teacher candidates differs in favor of teacher candidates at the 4th grade compared to the first grade teacher candidates. In the protest and responsibility factor, it is seen that the third grade teacher candidates have higher protest and responsibility levels compared to the first grade teacher candidates. The reason for this difference can be considered as a possible situation due to the fact that pre-service teachers at the first grade are in the process of orientation to their environment and educational environment, and their political literacy and their low level of protest and responsibilities. The reason for the high political literacy and protest and responsibility levels of the 3rd and 4th grade teacher candidates is the 3rd and 4th grade levels of the pre-service teachers' knowledge during their education. Therefore, the existence of clubs, associations and projects in which teacher candidates are members or participate in their activities may positively affect this situation. While there is no significant difference in participation, protest and responsibility factor between active citizenship self-efficacy of social studies teacher candidates and their membership in any party, association or organization, a significant difference is observed in terms of political literacy and total score. The political membership status of the teacher candidates shows that they are interested in political life and follow them closely. Therefore, political membership status of teacher candidates positively affects their political literacy and active citizenship self-efficacy. There is a statistically significant difference between the active citizenship self-efficacy of social studies teacher candidates and their frequency of following political media in terms of political literacy, participation and protest and responsibility factors and total score. It is observed that the political literacy levels of the teacher candidates who follow the political media frequently are at a higher level. It is observed that the pre-service teachers who follow political media frequently and occasionally have higher levels of participation compared to the pre-service teachers who never follow it. In the protest and responsibility factor, it is seen that teacher candidates who follow political media frequently have a higher level of protest and responsibility than those who never follow. In general, it is observed that as the frequency of following political media organs increases, active citizenship self-efficacy is positively affected. There is a statistical difference between the active citizenship self-efficacy of social studies

teacher candidates and their participation in social responsibility projects in terms of political literacy, participation, protest and responsibility factors and total score. Teacher candidates' participation in social responsibility projects positively affects their participation as sensitive citizens not only in political life but also in social life. When the attitudes of social studies teacher candidates towards teaching national values are examined in terms of gender and class variables, there is a difference between the attitudes of social studies teacher candidates towards teaching national values and the gender variable in favor of female teacher candidates in terms of the factors that consider the teaching of national values valuable and the total score is seen. When social studies teacher candidates' attitudes towards teaching national values are examined in terms of the importance of teaching national values sub-factor and total score between the class variable, the attitudes and values of the pre-service teachers at the 1st grade compared to the 3rd and 4th grade teachers, higher level. There is no statistical difference in the sub-factor of finding the teaching of national values valuable.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 13/12/2018

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 69972237-302.08.01-E.1774

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %55, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %45'tir.

Yazar 1: Danışmanlık, verilerin toplanması ve analizi.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, yöntemi, raporlaştırılması.

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI

Araştırma sürecinde fikir ve desteklerini esirgemeyen kıymetli dostlarım Aylin KARAKUŞ ve Mehmet ÇETİN'e teşekkürlerimi sunarım.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi, kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı ve çıkar çatışması bulunmamaktadır.